

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ОРГАН НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА
ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА

Проф. д-р Иван Г. ПАНЧОВСКИ

Отношение на Християнската миротворна конференция към Обединените нации

Като международна организация, която си поставя за цел да включи всички християни в световното миротворно движение, да ги възпитава за миротворно служение на човечеството и да поддържа всички акции и мероприятия за запазване световния мир и за установяване социална справедливост и благополучие за всички хора, Християнската миротворна конференция е много близка до Обединените нации. Добре известно е, че Обединените нации имат за задача чрез своята световна организация

да западат идните поколения от бедствата на войната, които два пъти в продължение на един човешки живот донесе неизрими нещастия на човечеството;

да потвърдят отново вярата си в основните права на човека, в достойнството и ценността на човешката личност, в равноправието на мъжете и жените, както и в равенството в правата на големите и малките народи;

да създадат условия, при които може да се поддържа справедливостта и да се зачитат задълженията, произтичащи от договорите и от другите източници на международното право;

да насърчат социалния напредък и да подобряват условията на живота при по-голяма свобода.

Пред вид на това в досегашното си 15-годишно съществуване ХМК винаги е подкрепляла ООН в усилията ѝ да бъде запазен и развита миротворен мир, да бъдат запазени вярата на човека, да бъдат създадени условия за справедливост и отношенията между хората и народите, да бъде насърчван социалният напредък и да бъдат подобрявани условията на живота при по-голяма свобода.

Но конкретни стъпки за богословска и морална подкрепа на ООН от страна на ХМК и да установяване непосредствени контакти с тази световна организация биха направени на констигуираната сесия на Международната комисия при ХМК, която бе проведена в гр. София от 1 до 3 ноември 1972 г. Тогава бе образувана специална подкомисия за ООН. Главната тема на тази подкомисия бе: „Приносили за универсалността на Обединените нации в интереса за мирното разрешаване на международните въпроси“. След обстоятелствено обсъждане на тази тема бе изработен план за по-нататъшната работа на тази постоянна подкомисия и за подготовка на първото ѝ заседание. Биха определени и възложени за разработка следните теми: 1. Богословски и етически аргументи за християнската авангаризация в делата на ООН — на Ролф Дитрих Гюитер (от Берлин, ГДР); 2. Идеята за международната конференция по разоръжаването — на д-р Клаус Ерлер (от Западен Берлин); 3. Политиката на откъс от употреба на сила в международните отношения — на проф. д-р Иван Г. Панчовски (от София); 4. Конкретни предложения за акция в подкрепа на ООН — на Зденека Павлия (от Варшава, Полша) и Т. С. Бангура (от Сиера Леоне). Общо на всички членове на подкомисията бе възложено да проучат встъпващите международни проблеми в събития във връзка със задачите и отговорностите на ООН (например за подготовката на общорелигиозната конференция за сигурност и сътрудничеството за световната конференция по разоръжаването, за приемането на нови държави в ООН). Също им бе вменено в задължение да търсят възможности, по които ХМК може духовно и морално да подкрепя ООН и по които могат да бъдат пред-

првети богословски изследвания върху инициатива за универсалността на ООН и да бъдат използвани църковните възможности в итгова подкрепа. Всички така поставени задачи биха изпълнени в определените срокове и по този начин биха създадени условия за успешната работа на първата сесия на постоянната подкомисия на ХМК за ООН.

Междувременно Християнската асоциация за отношения с Източна Европа в САЩ и американската група на ХМК поканиха подкомисията за ООН да проведе първата си сесия в сесията на ООН (Ню Йорк) от 23 до 30 април 1973 г. Това време беше най-подходящо, понеже за тогава бе насрочно заседание на Икономическия и социален съвет на ООН, на което да бъде разглеждана молбата на ХМК да бъде приета за член на този съвет според статута за консултативни членове. Същевременно биха проведени подготовителни разговори за това членство на ХМК в Икономическия и социален съвет на ООН между Директора на Комитета на неправителствените организации при Икономическия и социален съвет, д-р Къртис Рузвелт, и Президента на ХМК, Неговото Високочество Лейпниградският и Новгородският митрополит д-р Николай в Москва и с Генералния секретар на ХМК, д-р Карол Тот, в Прага. В това отношение много полезна беше също работата на представителството на ХМК пред ООН, което е устроено в Църковния център за Обединените нации в Ню Йорк под ръководството на д-р Кара Суоз (от САЩ).

Заседанията на подкомисията на ХМК за ООН се състояха в Ню Йорк в определеното време и се провяха в Църковния център за Обединените нации. В заседанията участваха следните лица: Епископ д-р Тибор Варта, вице-президент на ХМК, д-р Карол Тот, генерален секретар на ХМК, проф. Матей Ставдичек, представител на Руската православна църква, свещ. Павел Вергез (от Малабарската църква в Индия), Хайнц Вирнс, професор по социология от Хелзинки, Финландия, проф. д-р Иван Г. Панчовски, член на Учебния комитет при ХМК, д-р Кара Суоз (от САЩ), Зденека Павлия (от Варшава, Полша), Ролф Дитрих Гюитер (от ГДР), Инго Яуер (от ФРГ), Аурел Иван (от Румънската православна църква), Уинифред Зайгел (от Канада), Т. С. Бангура (от Сиера Леоне) и Христо Шмаух (от САЩ).

Задълчата на подкомисията на ХМК за ООН бе определена от Генералния секретар на ХМК д-р Карол Тот по следния начин: „Християнската миротворна конференция иска да подкрепи Организацията на Обединените нации с всички духовни и морални сили, с които тя разполага. Ние сме убедени, че ООН върхем никой нейни недостатъци е място за срещи на голямото семейство от народите в света. Макар още да не са изключили войните конфликти, народите са създали в ООН форум, който представлява ираствена същност на човечеството и който винаги излиза главно си, когато се извърши неправда. В този смисъл ние искаме да укрепим отношенията си с различните органи на ООН.“

За посигането на тази задача подкомисията на ХМК за ООН като цяло, както и отделните нейни членове, установиха много контакти с един или други органи и ръководни дейци на ООН.

Сградата на Църковния център за Обединените нации в Ню Йорк

Отделни аспекти от работата на ООН бяха разглеждани в редица доклади и в задълбочени дискусии с докладчици и говорители от различни представителни организации. Филип Гумбел, от мисията на НР Конго при ООН, изнесе доклад за „Африканските държави и Обединените нации“. Д-р Хорст Брунерт, постоянен наблюдател на ГДР при ООН, освети отношенията на своята страна към ООН и подцрта, че моралният авторитет на ООН ще бъде укрепен чрез осъществяването на принципа за универсално членство. Доналд Кейс, представител на Сетевната асоциация на федералистите при ООН, информира подкомисията за „Морското дъно и неговото значение за световната общност“. Свонуд Я Херик, Заместник директор на Информационния център за Икономическия и социален съвет на ООН, освети проблема за населението и света в работата на ООН. Раяд В-дети е с е, председател на Международния съвет за развитие и професор по икономика и бизнеса в Китай, представя като „Развитие като морално-идеологичен, напреден наклонение за „Развитие като морален проблем“. Герхард Елзтън, от Международния отдел на Националния съвет на църквите в САЩ, говори за „Миротворното движение в североамериканските църкви“. Лина Търън, професор по икономика в Ню Йорк, и д-р Анета Рубеишайн, професор по английска литература в Ню Йорк, въз основа на лични впечатления разгледаха темата „Китай през 1973 година“. Проф. Хаяки Варие изнесе доклад за „Активния изутрилизен на Финландия“. Д-р Кара Сула Херик, „Работата и свидетелството на Църковния център за Обединените нации“. Ролф Дитрих Гюндер говори за „Богословските събрания на ХМК за задачите на християните и църквите за укрепване моралния авторитет на ООН“. Кос Костер (от Чили) изнесе доклад за „Експанзивата на Бразилия в Латинска Америка и стратегията за международно развитие“. Подкомисията изслуша също доклад от Маркос Аруда (от Бразилия) за „Подложението в Бразилия“.

В рамките на сесията на подкомисията на ХМК за ООН бяха устроени две публични събрания.

Първото публично събрание бе организирано от Християнската асоциация за отношения с Източна Европа, от Сетевната служба за приятелство между народите и от Службата за ГДР в Ню Йорк и бе проведено в параклиса на Църковния център за Обединените нации. На него Негово Преосвещенство Епископ Мъкарий от Руската православна църква, Епископ д-р Тибор Барта и други членове

на подкомисията, участвавали в Четвъртия вселенски конгрес за мир, състоял се в гр. Прага (Нехослована) през 1971 г., говориха. За миротворите възможности, осъществявани вана чрез ХМК. Студентските зададох много въпроси, на които бяха дадени убедителни отговори.

Второто публично събрание бе устроено от Християнската асоциация за отношения с Източна Европа в един от салоните на ИМКА. На него основен доклад на тема „Марксизмът и правата на човека“ изнесе Роберт Коен, професор по физика в Ню Йорк. Темата бе разглеждана научно обективно и с подчертана симпатия към социалистическите страни. Относно НР България бе заявено, че представява образен на социалистическа държава, в която в законодателството и на практика се спазват всички права на човека и се създават условия за изграждане благоустроенно общество. По повод на този пререкрен огън, изразен с аплодисменти, бе поканил от проф. Томас Дей и д-р Кара Сула присъстваващи представители на Българската православна църква, проф. д-р Иван Г. Панчовски, да разясне за своята родина и за пражоженето на правата на човека в нея. В изложението си той говори за свободолюбие и трудолюбие за българския народ, равноправие на всички граждани в НР България, за отсъствието на дискриминация в нея, за свободата на вероизповеданията, за отношенията между църква и държава, за осъществяването социална справедливост, за несвързано социално равнистие и за увеличаваното се общонародно благополучие.

Голямо внимание към ХМК бе проявено от Християнската асоциация за отношения с Източна Европа, като членовете на сесията подкомисия за ООН бяха поканили да присъствуват на нейното годишно отчетно-изборно събрание. В тази организация членуват изтъкнати учени и общественици, които са прегънали делото на световния мир и социалната справедливост и работят за сбъскането между народите на Източна Европа и Съединените американски щати. Общо бяха желанието още повече да се стимулира с ХМК и да се активизират връзките с народите и църквите в Източна Европа. Затова едновременно бе посочено наименованието на организацията да се разшири, да да се даде израз на подкрепатащото сътрудничество с ХМК и свидетелство за нейното популяризиране в САЩ и за осъществяване нейните миротворни задачи. Досегашното наименование „Християнска асоциация за отношения с Източна Европа. Икономическа асоциация за международен мир и справедливост и за връзки с Християнската миротворна конференция“.

Внимание бе проявено към ХМК и от представителите на различните църковни знаменования в САЩ, като бяха поканили от тях членовете на подкомисията на ХМК за ООН на съвместен обяд в Международния център в Ню Йорк. Приветствия поведе проф. Джеймс Унд, на които от страна на подкомисията отговориха Епископ д-р Тибор Барта и д-р Кароля Тот.

Връхната точка в сесията на подкомисията в Ню Йорк бе достигната с известието, че Икономическият и социален съвет, който постоянно заседава в ООН, е дал на ХМК статуса на неправителствена организация и я е включил в своите консултативни членове. Както е известно, Икономическият и социален съвет е един от главните органи на ООН, който се състои от 27 членове на Организацията, избрани от Общото събрание. Според Устава на ООН (чл. 62 – 71) функциите и правомощията на Икономическия и социален съвет са широки; той може да прави или да посма инициативи за проучване и доклади по международни, икономически, социални, културни, образователни, здравни и други съзвания с тях въпроси и може да прави по всички такива въпроси препоръки на Общото събрание, на членовете на Организацията и на заинтересованите специализирани организации. Съветът може да прави препоръки с цел да се осъществява развитието и спазването на правата на човека и основната свобода за всички. Съветът може да изготвя проекти за представяне на Общото събрание по въпроси, влизващи в неговата компетентност. Съветът може да свързва, съобразно с прелиминарните от Организацията, правни, международни конференции по въпроси, влизващи в неговата компетентност. В работата са Икономическият и социален съвет може да съгласува дейността на специализираните организации чрез съвещания с тях и чрез препоръки от тях, както и чрез препоръки на Общото събрание и де членовете на Организацията. Той също така може да взема допълнителни мерки за получаване редовни доклади от специализираните организации относно резултатите от тях мерки в изпълнение на неговите собствени препоръки и на препоръките на Общото събрание по въпроси, влизващи в компетентността, както и да съобщава на Общото събрание своите забележки по тези доклади. Икономическият и социален съвет може да дава сведения на Съвета за сигурност и е длъжен да му помага, ако последният поиска това. Съветът изпълнява и други функции, така като са опреде-

лени в друга част от Устава на ООН, или които могат да му бъдат възложени от Общото събрание. Икономическият и социалният съвет може да взема подполюдни мерки за консултиране с неправителствени организации, които са заинтересовани по въпроси, влизащи в неговата компетентност. Такива мерки могат да бъдат уговорени с международни организации и ако е необходимо, с национални организации след добитване на заинтересовани членове на Организацията.

Д-р Куртис Рузвелт от секретариата на ООН се срещна с подкомисията на ХМК за ООН, за да обясни ролята на неправителствените организации в работата на Икономическия и социален съвет и на ООН въобще. В случая чрез придобиването на статута на неправителствена органи-

зация преработено и за член на Икономическия и социален съвет на ООН и Комитета на неправителствените организации ХМК намери ново широко международно признание на достигнатите си условия и постижения в борбата за мир в света и за разбирателство между народите, наличие между народния си престиж и получил нов импулс и в по-голяма възможност за своето последователно и неотклонно работно за осигуряване траен и справедлив мир в света и за изграждане живота на цялото човечество върху хуманни и социално-справедливи начала. Освен това ХМК ще оказва най-добра и пълна духовна и морална подкрепа на ООН, за да може тази световна организация да става все по-съвършен и по-ефективен инструмент за издобрение мир и справедливост в целия свят, за създаване благоприятни условия за сво-

Посет на подкомисията от д-р Курт Валдайн, Генерален секретар на ООН

зация ХМК има право да представя в ООН изложения, резолюции и предложения в размер от 500 думи по въпросите от нейната компетентност и влизати в обсега на дейността на Икономическия и социален съвет, както и да изпраща в него свои делегати, които да отстояват представените материали, а също така да има достояние представител при ООН.

Членовете на подкомисията бяха приети от Генералния секретар на ООН, д-р Курт Валдайн в. На този официален прием Вицепрезидентът на ХМК, Елиаско д-р Тибор Берт, говори за работата на Християнската мировна конференция. В отговора си д-р Валдайн подчерта важността на общественото мнение и на неправителствените организации за ефективността в дейността на ООН, особено в подкрепа на конференцията по разоръжаването.

За да добит непосреден поглед в работата на ООН, членовете на подкомисията присъствуваха на три заседания на Икономическия и социален съвет: първото в 54 сесия, на 602 и срещи за подпомагане слаборазвитите страни, които нямат излаз на море; второто в Комитета за отстраняване расовата дискриминация, в VII ну сесия, на 127 му заседания, по приложение на Конвенцията за отстраняване всяка форма на расова дискриминация; третото в Сепцията на неправителствените организации относно програмата за ООН за развитието и населението и света.

бодното съществуване, всестраниното развитие, социалния напредък и благополучието на всички хора и народи.

Чрез дейността си на първата своя сесия постоянната подкомисия на ХМК за ООН възбужда значителни постижения, които са добър залог за бъдещи успехи. Освен установените по-големи контакти с органи и ръководни дейци на ООН, бяха разширени и западочестни връзките на ХМК с мировни (църковни и нецърковни) организации в САЩ за по-активно им и по-последователно участие в борбата за мир и специално за спазване споразумението за прекратяване военните действия във Виетнам, за умиротворяване целия Индокитай и за отказване от употреба на сила в международните отношения. Също така беше придобит нов опит за съвместната борба на изродите и хората с добра воля за мир в света и бяха съществени нови църковно-обществени връзки за делото на ХМК и за мира и справедливостта в света въобще. Ако бъдат възприети препоръките на подкомисията, отразени до Работния комитет на ХМК, за откриване възможност за постоянен представител на Християнската мировна конференция при ООН и за установяване ежегоден всерхристиянски молитвен ден за ООН на 24 октомври, който съвпада с деня на Обединените нации, ще се направят нови значителни стъпки в общохристиянското и световното служене за международния мир и на всеобщото благополучие.

Великото начало

(Образуване на Българската народност, основаване на Българската църква и изнамиране на Българската азбука)

Образуването на българската народност е свързано с името на една велика държава с българско име, с една легенда за своя причина, с развита коския опашка — знамена, които белжеха пътя на прабългарската Аспарухова, уногундурска десетхилядна орада от Волга до Онгъла и през Дунава по Маджа Святия из целия Каравушкия земи.

Държавата беше Кубратовата. Велика България, ширнала се на юг от бреговете на р. Кубан, на изток до Конските планини, на запад до р. Днестър и на север до земите на Антите.

Легендата за своята причина беше Кубратовият завет,

който изкара синовете си едни по едни да стъпят снова причина и когато те не успяха, сам една по една изпозначиха целия свой причина. И докато сиянието синове мислеха в себе си, че „така и баба може“, той им даде съвета, който за обесърването на хан Кубрат в историята допринесе повече от всичките му военни успехи. Ако бяхте единично като във своя причина, никой не ще може да ви настане. Ако се разедините като развързан своя причина, враговете ви ще ви победят и завладяват много лесно.

Конската опашка за Аспаруховата орада беше елементно знаме, което се разнавяше от Волга до Дунав, в Онгъла и

ните етнически елементи — славяни и българи и ги превърна в българска културна нация. С това неизбежно по последната си дело — покръстване на народа и създаване на българска църква — военните заслуги на Борис отчасти останаха в сянка, позабудаха от блата си. „След смъртта на цар Илота — разказва летописът — българското царство пръв си му Борис и бе благочестен и много благословен. Този цар покрята цялата българска земя, и създаде църкви по българската земя, и на речка Брегалница, и там пръв царството. На Овчо поле създаде биве църква и отиде на Добър в там завърши своя живот... и бе благословено царството му, и почина в мир в Господо“. А днешният надпис, изровен от мастастрските развалини при Бащи, на 25 км югоизападно от гр. Берат, в Южна Албания, студеният мраморен стълб 1,60/0,40, столпа сърцата ни с вестта: „Покръсти се князът на България Борис, преименуван Михаил, с от Бога дадени му народ в годината 6374 (866)“. А Бертинската летопис уточня: „Българският княз, който през предходната (865) година, по Божието издължение, в сянце и по внушение от некои знакове и божествани у негови народ, обмисляше да стане християнин, пръв годе (866) светото кръщение“. Официалната историческа наука извися и прие, че „Борис бив покръстен с двореца си в една нощ през есента на 865 г.“, като народното повериание не е продължило през 865 и завършило през 866 година. Така, промислително напълван и благодатно озарен, св. цар Борис „покрята българския род и цялата българска земя“, „дадени му от Бога народ“, Житията на светите Братя и учениците им обстойно възсъздават обстоятелствата, свързани с покръстването.

Основанието на българската църква е неразривно свързано с покръстването. Историята бе въздигнала за съвременния на Борис императорите Леоиди Неиски, Михаил III, Моравският княз Ростислав, патриарсите Фотий и Игнаций, папа Николай. До тях той се нарича като равностепен съвременник по култура и държавническа мъдрост. Верските различия между Рим и Цариград, които историята подобно опаса, му създадоха грижи, но той добре се ориентира в тогавашната и мъдро и използва за осъществяването на големата цел — сдобяване със самостоятелна църква, санкционирано в протоколите на Цариградския „VIII вселенски събор“ от 4. III, 870 год., с които се даде автономия на Българската църква с архиепископско начело, водчених номинално на Цариградския патриарх. Първият архиепископ на Българската църква бил Йосиф. При Самеония муш, цар Петър, с договор от октомври 927 г. Българската църква е призната за патриаршия.

Чрез насаждане на славянската писменост, прозорливият държавник св. цар Борис запази и шиментра етническото и езиково единство на нацията и тая пресече асимилаторските стремехи на византийските императори — скрита таяха цел с покръстването и следствието за учредяването на Българската самостоятелна църква с архиепископско начело, откъсна езическия България от варварския свят и я изравни с просветените съвременни народи. Солунската легенда — „Слово на Кирилу Филозоф как покрята българите“ — предстия начало на славянската писменост като осъществяване на Божи промисъл. „Един ден, като стоя в храма, Кирил — славянина солунската философа бутарскаго“ — чул глас от отара: Кириле, Кириле, наи в обширната земя сред сля-

венските народи, нарекох българи, защото на тебе Господ възлага да ги покрясташ и да им дадеш закон“. Той почна да разпитва за българската земя, отицал в Кишир, но тук не чул ни дума за българската земя. От Крит му казали да иде в Солун, лето пък то улащили, че „българите си човеколюбив и ще го извадят“. Но, като минавал през тържището на Солун, чул да се говори на български. В света Недели излязал от църква, седнал на мраморни и видял гълъб, „когото говорение и да устата си носеше смислови пръчици. Той ми ги заръка на съта. Аз ги протехох и намерих всичките 32. Сложих ги в главата си и ги отнесох на митрополита. Тогава те се сприя в таяло ми и аз забраних гръцки език. Катога митрополитът ме повика на трапезата, не разбирах какво ми говори по гръцки. Сбързах се всички ослушани и ми се чудеха. И узнаха българите за мене. Великият княз Демисир Моравски и Раднови, княз Преславски, и всички български князе и се сбърках около Соузи и се сражаваха за Соузи. Три години проиваха изобило кръв. И азвахат: „Дайте ми човека, който Бог ни е изпратил“. Така ме издалоха. Българите ме взеха с голяма радост и ме изведоха в гр. Равен, на р. Брегалница. Аз им съставих 32 букви (к. м.). Малко ги учих, в те сами много усвоихаха. Защото каза Бог — те ще му предадат истинската християнска вяра“. Тях дегетата възсъздава историческата факт, чрез който големият държавник, князът покрястелат, възторжен меченат на славянската писменост Борис превърна България във вселенскио книжовно огнище и зае заслуженото си място в православния християнски календар като светец покрястелат и просветелат. История, летописи, жития, легенди трогателно описват в подробности провеждането на този културен процес.

Създаването от него Преславски и Охридски просветни, религиозни школи развиха богата книжовна дейност, напояха с благодушие дъжд на буйните дупици на българите, просветиха целия славянски род, насадах християнска правдивост в сърцата на люде, защото една бе целта на покръстването и на създаване на писменоста — да се приведе към Бога езическия народ, да се просвети със спасителните християнски истини непросветения. Това се явява и от „Словото на саетого Кирилу Филозофа, учителя на славянския народ“ по изнамирание буквите:

- A. Аз есм Бог.
- Б. Бог бо есм.
- В. Видя бо вься.
- Г. Глаголю бо правдоу.
- Д. Добро бо есм.
- Е. Есм бо.
- Ж. Житю немю миру дах.
- З. Зело дьяво сътвори.
- И (И). Иже ни скроче море проваох.
- И. И в пустяни яв наситях и пр.

Старобългарската азбука създаде славянската писменост, която превърна славянството в огромна сила и на няколко пъти спаси Европа от азиатски нашествия, а днес ратува за щастлив свят на свобода и мир, на братство и равенство, на правда, ред и законост!

Веднаж тринадесето начало: Българска народност, българска православна църква, българска писменост!¹²

Ст. КРЪСТЕВ

* Във връзка с тая статия, любознателният читател може да прочете в посочените по-долу пособия (а в проваденната, за които от тях ще узнае) интересни страници, които дават знания, будят национална гордост, утвърждават наш ятра и народост:

1. История на България, НИ, С., 1954 т., т. I, сс. 49—114.
2. Ангелов Д., Образование на Българската народност, С., НИ, 1971.
3. Снегаров Ив., Кратка история на съвременните православни църкви, ч. I, С. 1948.
4. Ставмиров Ст., История на Българската църква, С., 1925.
5. Заатарски В. Н., История на Българската държава, т. I, ч. I, С., 1970.
6. Заатарски В. Н., История на Българската държава, т. I, 2, С., 1927.
7. Мутафчиев П., История на българския народ, Вьст. вига, С., 1943 г.
8. Дуйчев Назл, Из старата българска книжнина, Хемус, С., 1940.
9. Снегаров Ив., ГБФ 26/1949 Първата българска патриаршия, ч. I.
10. Снегаров Ив., ГДА 1/27—1950 Първата българска патриаршия, ч. II.
11. Снегаров Ив., ГДА 5/31—1955 Християнството в България, ..

12. Съев Т., ГДА 15/41—1965 Проникване на християнството в България.
13. Понтодоров Р., ГДА 15/41—1965, Устройство и управление на Българската православна църква през 9 и 10 в.
14. Съев Т., ГДА 19/45—1969 г. — Основане на Българската църква 870.
15. Понтодоров Р., ГДА 19/45—1969 г. Преломното значение на покръстването.
16. Дринков М. С., — Трудове, т. II, Исторически преглед на Българската църква от самото и начало до днес, С., 1911.
17. Станев Н., Средновековна България, изд. Ст. Ал., София, 1934.
18. „Вележити българи“, т. I, ДВИ, С. 1967.
19. Заатарски В. Н., Страници из старата културна история на Б-те, 1925.
20. Заатарски В. Н., Българските архиепископско патриарси през I Бълг. царство, ИНД, С. 1924, кн. VI, с. 1—22.
21. Сб. „Кирил и Охридски“, БАН, 1966, отделни студии.
22. Антонова „Старобългарски страници“, С., БП, 1968.
23. Константинов Г., Стара Българска литература, Хемус, С. 1942.
24. Сборник в памет на проф. Петър Никоу, С., 1940.
25. Георгиев Ем., проф. — Начало на славянската писменост в България, С., 1942 г.
26. Георгиев Ем., проф. — Славянската писменост до Кирилу и Методиу, С. 1962.

Културно-просветни и духовни връзки на Сопот с Русия

Българи и руси имат родствени връзки. Те са близки по произход, по език, по култура, по духовен живот и по духовни стремежи и културно-просветни завесания. Българите при надлежат към южните славяни. Като таква ги определят и авантюристите хронисти и писателите от VI век.

Връзките между двата славянски народи се засилват и претелят по особена форма на близост след като те приели християнството, чрез което старобългарската книжнина и култура преминават в Русия и подтикнали нейния духовен напредък и разцвет. В замяна на това пак през време на османската робство, когато българският народ загубил своята политическа самостоятелност и не могъл свободно да поддържа и разширява своите просветни и културни завесания, богатата книжнина от братската северна страна преминала и се разпространила в България, Богослужебни и други книги, печатани в Русия, се разпространявали по всички български земи като утвърждавали църковното дело и подпомагали развитието на просветата в България. По този начин са се поддържали и са утвърждали взаимните културно-просветни връзки и отношения на славянска солидарност.

Исторически сведения и писмени документи разкриват, че Сопот, родният град на народния поет Иван Вазов, който е стар град, с богато историческо минало, и на когото историческата значимост не е още изследвана, е имал с някои градове на великата славянска страна създадени и добре поддържани културно-просветни и духовни връзки и отношения.

От кога датират тези връзки?

Трудно може да се даде определен и задоволителен отговор на този въпрос. И все пак ако ще се точност, то поне приблизително можем да определим началото на тези връзки.

Достоверни исторически документи ни отвеждат в началото на XVIII в., а това подсказва, че по-късно в началото на този век е имало младежи от Сопот да следват в Русия, то е имало и такива, които и по-рано са пазарали достъп за изпозуване богатите извори на знание, шедро раздавани в Русия на младежи от нашата страна.

През време на османското иго Сопот се превърнал в просветно и книжовно огнище. В двата сопотски манастири е княвляда окопана за опона време просветната и книжовна дейност. По исторически данни там са съществували уредени килийни училища още преди XVIII век. От тези училища се излъчвали младежи, които били изпращани да се учат в Русия. Поради това с основание можем да приемем, че културно-про-

светните и братска отношения и връзки на Сопот с Русия са започнали твърде рано.

От дошлите до нас приписки по страниците на старя църковно богослужебни книги намираме сведения, че първи пионер на тези културно-просветни и братски отношения са били:

Иером. Николай, който през 1737 г. завършил Духовната академия в Киев;

Елеа Тодорова Белчева (по-късно монахиня Евпраксия), завършила през 1736 г. Епархийското девическо училище в Киев;

Иером. Василрион, завършил през 1744 г. Киевската духовна академия. Той бил няколко години игумен на Николаевския манастир, след което с няколко монаси се прибрал в Троянския манастир;

Златка Малчева, завършила през 1772 г. Епархийското девическо училище в Киев, след което приела монашеско постригение с име Замфира;

Иером. Иованкий, завършил семинария през 1822 г.;

Епископ Австрий, завършил Киевската духовна академия през 1865 г. През 1873 г. той станал епископ във Врша и се борил за независима българска църква;

Архам, Евтхийн, завършил през 1862 г. Киевската духовна академия;

Кирило Кирилович (ленар), завършил средно образование в Москва, а след това постъпал в Новгородския университет;

Мария Шинджелиева, завършила гимназия в Одеса, по-късно става учителка в Сопот и развала заедна просветна дейност;

Митрополит Климент Врачански, завършил Киевската духовна академия през 1899 г.

Народният поет Иван Вазов през време на своето изгнничество намерил топъл прием в братската страна и там, в Одеса, започнал своя роман „Под иго“, в който с художествено майсторство е отразил революционния патос на Ливийското въстание.

Сопот с основание може да се гордее, че още през най-тежките години на османското иго е установил, поддържал и развил културни връзки със славян Рус и по този начин е поддържал чадеждата в освободителната мисия на великата славянска страна.

Иван Николов ЗАРИН

Слово за задушница

Братя и сестри,
Християнската Църква се моли за всички човешки, — не само за живите, но и за починалите, за всички, които са живяли и които живеят, които са отминали и които отминават в другия, в непереходния, вечния свят.

Ние вярваме, че при смъртта човешката душа се разделя с тялото си и влиза във вечността с цялото свое минало на земята, с целия филм на живота си, в който е изписано всичко, и с него застава е лице пред Бога. С това минало човекът живее във вечността, с мъката от грехи или с радостта от доброто.

Има само един път да се уточи мъката и да се премине във вечен покой. Има само един път да се засили радостта и да премине в небесна радост. Този път е вярната молитва за покойниците. Това са нашите помени, в които усърдно се молим за нашите покойници.

У нас, християните, съществува дълбоко убеждение, че Божията безпределна любов има две страни. Едната се казва правда, абсолютна правда. Другата се казва милост, неограничена, всепрощаваща милост. Когато се молим за па-

шите покойници с чуждите молитви на св. Църква, ние се обръщаме към безпределната божия любов, която наказва, но и прощава и мила и вярна мъката в радост и тревогата в блаженство. И ние знаем, че колкото по-силни и по-усърдни са нашите молитви за мъртвите, колкото повече дело на доброта вършим в тяхна сметка, толкова щедростта Божия става към тях по-голяма.

Ето в този избран от църквата ден и посветен на починалите ние горещо молим Господа да даде покой на безпокойните дораз греховете им, да даде радост, вечна радост на влезлите с тревога, с печал души във вечността. Нека Неговата любов се излее в милост и милостта Му да даде блажен покой на всички, които ние обичаме и за спасеното на които Той дойде на земята. Да им прости воляните и неволини прегрешения и да ги приеме в светлите си небесни селения, в тържествуващата небесна Църква, при светлите. Да ги приеме и небесните си чертози и нас да помисля, та усъществуем за тях да преминем тихо и безбедно земното си поприще.

свещеник Грозю П. ГРОЗЕВ

ХУДОЖЕСТВЕН ОТДЕЛ

Панихида

Като цвѣта молитвенните свещи
васаждат той в лехите на смъртта,
поя ти със съзнанте си горещи
и възра се откъдъ в безкрайността.

От пламъца на ждѣните им вълни
ше грейне омиз бил и вечен цвят,
и него нито вятър, нито стълби
ше могат въз кафта да погребат.

Стой ГИРГИНОВ
абитурант СДС

Глухата Камбана

Стара руска легенда.

В далечни времена живял един човек на име Власий. Народът не го обичал, понеже той бил човек със суров нрав.

Когато някоя поради нужда попаднал в ръцете му, по го понадавал.

Той имал големи богатства, но все му се струвало, че са малко. Толкова бил алчен, че бил готов да вземе и последната копейка от бедния човек.

Много хора разорил той през свои живот, мнозина оставил на улицата.

Времето минавало, Власий се състарял, краката му треперели, а очите му започнали лошо да виждат.

Веднъж Власий срещнал странен човек, който с дисата на гърба обикалял по светните места.

Власий го спрял и му казал: Помоли се за мене, странниче, на светните угодници, за да може издълговостта да се махне от мен. Ето ти тронче, помоли се, очие.

Но странният човек не взел парите. — Да се помола за тебе, ще се помола, по твоите пари не ми трябва... Кръв и слъзи има по тези пари...

Власий се разсърдил. — Някъде кръв няма по тях. Пари, като пари, а шом не шеш, братко, няма да ти дам, на мен в повече ще ми останат...

— Така така, ще бъдат много — отговорил странникът — по виж от тукната тежест гърбът ти се е превил. Тежко е да се носят такива богатства, не е по силите... С други трябва да ги поделяш и ще видиш, че по-леко ще ти стане.

Като казал това, странният човек си отишъл, а Власий серозно се замислял над думите му.

— А може действително — мислел той — да ми олекне, ако аз извърша добро дело.

В същото време в селото строили нова църква.

— Ще купя нова камбана за тази църква — решил Власий — това е свято, Божие дело, и виж, че ми станало по-леко, пък и народът ми каже: благодаря.

Мисля, мисля Власий, иска да поставя камбана, но му е жал за парите; а неждът му все по-силно се развивал.

— Може да ми олекне. Ще пожертвувам парите. — И поръчал голяма камбана, на която запозвадал да напишат, че е пожертвана за слава Божия.

Оглед камбаната, докарал я и я поставял. Власий се разожднал, гледал самозоволно народа. — Вижте ме — искам да каже — какъвъ съм аз, виш благодарете!

Когато всичко било готово, звънарят се качил на камбанарията и започнал да тегли въжето, а народът стон около камбанарията и очаквал първия удар.

Звънарят дълго тегял езика на камбаната, изкрая ударил, но звук не излязъл, дори нито стон, нито някакъв крик...

Дивил се народът, що за алгория е това? Почервенял Власий, сам се изкачил на камбанарията.

— Това звънар — си говори той — изглежда за нищо не е годен: нито сили има, нито умение.

Сам започнал да тегли въжето, ударил, а звук нямало...

Намерил се в гълтата едър момък, здрава соленица, със страшен поглед, от кафта измъквал нагоярена кола.

— Дайте, православни, аз да ударя; може би монте сила ще стигнат...

Пуснали го на камбанарията. Живо разклатил езика на камбаната, ударил, но камбаната измъкнала, само някъде хрип се носел...

Замислял се Власий. Отново срещнал същия странник и му казал: — Кажй ми ти да мене, странниче, каква е тази притча, аз направих Божие дело, поставих камбана, а ти не знаяш.

Погледял странният човек Власий право в очите и му казал:

— И няма да знаяш...

— Защо?

— С несправедна пари е направена ти... Но слушай, Власий, ще те науча аз тебе как да заставиш тази камбана да зазвони... само че силно ще ти струва...

— Нищо няма да божаз — отговорил Власий — само да зазвони камбаната. Срам ме е да гледам хората... Кажй колко ще струва... Хванал странникът Власия за ръката и започнал да му говори: — Много нещастия си причинил ти на бедните хора, изнижил си разорил, защото не си издал ни стар, ни млад, ни болен, ни инвалид. Много слъзи са пролял по твои вина... Слушай, ти все още можеш да запазиш своята голима вина. Раздай богатствата си на онези, които си направил нещастни и неждът ти ще мине, и камбаната ще зазвони, и леко от този свят ще си отидеш...

Навел глава Власий, стон и цял се тресе, а странникът продължавал:

— Раздай, Власий, докато не е късно, все едно — няма да отишеш богатството си в гроба... Раздай, казвам ти...

Заплакал Власий, паднал на колени пред странника.

— Благодаря ти, Божий човече, че ме просвети... Да вършиш!

Сбрал Власий народа около църквата, прекръстил се, поклонил се на четири страни и звънчал да звънчат!

— Простете ме православни, че толкова години ви ограбих. Вземете всичките ми богатства, нищо не ми е нужно. Ще отида в Божий манастир за големите си грехове да се моля...

— Бог да ти прости — викал народът. А странникът казал:

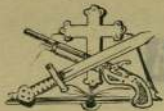
— Служете православни молебен в бийте камбаната!

И станало голямо чудо. Едва се допрал железният език до камбаната и вместо ярединиш глух стон се понесли мощните вълни на благосестта.

Целият народ като един човек паднал на колени, започнал да паче и да се кръсти...

От този момент, камбаната започнала да звъни за слава Божия, а Власий отишъл в далечен манастир, където починал.

Превел от руски: свещ. Борис Г. СТОЯНОВ

ИЗНАШЕТО ГЕРОИЧНО МИНАЛО

Героинята презвитера Пенка Проикова – Желявката

Пенка Проикова е родена към 1780 г. в с. Желява, Софийско. Отличавала се с голяма красота и християнски добродетели.

До ушите на знатни турци в Шарияд достигнала мълвата за нейната красота и той пожелал сам да си увери в това.

Отива в с. Желява и я вижда със спуснати до земята коси, стройно високо тяло, вежда като пиявица, очи черешови, уста малничови. Влюбил се до полуда младият турчин и поискал да я потури и да я вземе за жена. И с известната османска упрямост той започнал да я следва непрекъснато.

През един летен ден, когато всички от къщи били на жълта в полето, Пенка останала сама у дома, за да приготви обяд за жътварите. Това не останало в тайна за влюбения турчин, който следва всяка нейна стъпка. Той се въмъкнал в Проиковия двор, но бива забелязан от Пенка, която взема брадата и се скрива на тавана.

Турчинът я последва с цел да я отвлече, но тя го удри с брадата и му разсича главата. Турчинът се струполил мъртъв на земята. Когато братята се връщат привечер в къщи, те виджат какво е сторил сестра им, и още самата тя им я отвождат в гр. Самоков, в Матрополната. Матрополът по това време в гр. Самоков бил високопросветен и обичал до насладеност 90-годишен старец Филейт. Той оправдал постыката на младата българка Пенка и решава да ѝ помогне. Прединачално я оставя на послушание в метоха с цел да я прати монахиня, но след това я омъжва за един добър момък, който ръкоплясал за диком, а след това я завежда в го изпраща на епархиска служба в с. Костенец. Това станало към 1800 година.

В с. Костенец младата презвитера служи за пример със скромността си и с благочестивия си живот. И никой не знаел за нейното минало жите и битие. Но един ден тайната била разбулена и учудените селяни се научили, че кръпката и

смъртна попадала и от с. Желява, Софийско, и че е убита знамен турчин. Оттогава всички започнали да се отнасят към нея с особено почитание и да я наричат Желявката. И това превалило по-късно става фамилно име на нейното поколение.

Пенка имала една единствена дъщеря Петра, която се омъжила в с. Сестрино за младежа Христо-Стефанов. За разлика от майка си Петра е имала петнадесет деца. Най-малкото от тях е била Михаела Желявски Сестрински. И досега още няколко семейства в с. Сестрино носят фамилиото име Желявски.

Внуците на презвитера Пенка—Желявката Михаил Желявски е роден през 1857 г. и завършил гимназия в г. Самоков, след което бил назначен за учител и по-сетне за околийски училищен инспектор в гр. Ихтиман.

Той посрещна с възбуждане Освобождението на България от османско робство, но ролята му не била за дълго време. Берлинският договор разсича България на две: Северна и Южна (Источна Румелия).

Товага Михаил Желявски се включва активно в борбата за съединението на Северна и Южна България и посещава всичките си селища на това свято дело. Той създава местни революционни комитети и в Самоков поруча знаме с надпис „Съединението прави силата“. При обявяване на съединението в 1885 г. той поддържа това знаме на Пещерската пехотна дружина, която участвувал с него в Сръбско-българската война.

След съединението Михаил Желявски Сестрински проважда своята народнолюбива дейност; построява Беличките бани, строи пътища, събира стари ръкописи с историческо и патристическо съдържание и е председател на училищното настоятелство в гр. Ихтиман. Той умира на 13 май 1935 г.

Така тази героиня българка — презвитера Пенка Желявката роди родолюбиво и героично поколение.

Никола ДАНЧЕВ

Свещеник Михаил Цветанов Радулов

(Борец за свобода и независимост)

Априлското въстание беше връхна точка на българската националноосвободителна революция, зародила се в изгнатието на разложението на турския феодализъм и зараяданото и развитието на буржоазно-капиталистическите отношения в края на XVIII век. В този труден период на петвековното османско иго изплат народ не се призна за роб и за победен, а набравил сили и средства за окончателна разплата. Хлябля бяха ония, които мъжествено се борила срещу еволюцията корюбител и даваха живота си за свободата на отечеството. Именно през дните на Априлската епопея народният пория за свобода се разрази в една буря за съмъкване на националната гнет и за разкъсване на робските верига. Под светия девиз „Свобода или смърт“ застанаха хиляди баци, майки, сивове, брати и сестри; селяни, занаятчии, учители, църковни служители и всички отделилие от хлябля си, за да помогне на великото дело. Населението девомонично усилно се подготвеше. Борбата кипеше навсякъде. Битка за духовна и политическа независимост се водеше на живот и смърт.

Така голяма битка за свободата на народа трибаше да бъде спечелена, макар и с децата на много жертви. Иначе и не можеше да бъде. В името на една „чиста и свята република“ народът заставаше като един, жертвувайки и сили и средства. Поради предателство въстанието избухна по-рано. На 20 април Тодор Каблешков обявя въстанието в Копривница и изпраща кързавото писмо в Паназгорище да последват и там примера на копривничане. Така започва великата епопея...

Великят руски народ чу гърмогласното ехо на черешовото топче и се притече на помощ. Така дойде Свободата. . . В подготовката и провеждането на славното Априлско въстание много църковни служители взеха активно участие. Със своята просвета и организаторска работа сред населяването те много помогнаха на аялостите в развиването на

светлите идеи на революцията; с въоръжено въстание да се освободи поробеният български народ.

Беловският край има славна история и е люлка на борба срещу османските поробители. Проля на мъжество и непокорство е съпротивата през 1378 г. срещу турците при Ракована, а в 1666 с избухна въоръжено въстание срещу поробителя. След масовото помохалмечване в Чепинското корито тук е центърът на хайдушкото движение, известно с четите на Страхил и Богдан войводи, Таско войвода, Тачко войвода, поп Свиридо и др. В националноосвободителната борба беловци вземат също активно участие.

Свещеник Михаил Цветанов Радулов е роден през 1831 г. в с. Големо Белово, Пазарджишко. Учил се в родното село. Негов учител е бил известно време о. Неофит Радуки. Когато възмъжва и станал около 20-годишен, войншат беловски младеж кипел от сили и отменил баша си от неослабния труд в земеделската и горската работа в Родопите. Заедно с това се разтърпяла у него все по-силна и по-люта омарза към османските поробители и гореща, безпределна любов към трусовия български народ. Тези свои чувства и настроения той изразявал пред всички с активното си участие в борбата за църковна и национална независимост. През 1860 г. бил ръкоименован за свещеник от плувничкия митрополит Плискай. Негова настоятелна книга била Писаниевът парастих, който той научил изустно.

Свещеник Михаил Радулов служил тринадесет години в Белово, Момичово и Аханджево. Ходенето му от село на село го излагало често на рискове и опасности от развиващите се турски разбойнички, които вършели всевъзможни безотговорни действия. Дори е имало случаи, когато е бил залавян, преследван, наказван и животът му е висел на косъм. Бил е в голяма опасност, но физическите му сили надделявали и вярата му в иаролното дело крепяла духа му. Насилният бил нападат от заговорничия турци при стария друм

край дозата, но бидейки физически силен и здрав, той успява да се отърве от тях, като ги хвърля от високата скала в Марша. Участвавал е активно в борбата за независимост на нашата църква. Поддържал добри връзки и приятелства с Ангел Кънчев, Васил Соколов, брати Петков и особено с Тодор Каблешков и Георги Бенковски, които му открили по-големи възможности да се включи активно в национално-освободителната борба. В обстановка на подем на националноосвободителното движение през 1874 г. бидещият революционер, тогава железопътен чиновник в станция Белово, Тодор Каблешков полага основите на читалище „Искра“ като самобитна форма за културно и политическо издигане съзнанието на народа. Между първите читалищни настояатели е и свещеник Михаил Радулов. По-късно с читалищни средства били купувани оръжия, боеприпаси, храна и др. През 1875 г. свещ. Михаил Радулов заклева читалищното ръководство и го превръща в революционен комитет. Следователно той е основателят на революционния комитет и еднодушно е избран за негов председател. В комитета освен него влезли още 10 души, между които Георги Павлов — подпредседател и членове: Тома Ангелов, Тома Понкостантинков, Коце Понкостантинков, Михаил Митов, Коце Котев и др. С истото съзнание за отговорност и изпълнение на високпатриотичен дълг той се включва в грешната подготовка на народното въстание. На събирането на Оборище е избран като делегат Мито Пेत्रавев Радулов. През дни на въстанието тук дава Бенковски в Хазрковата си чета, към която се присъединяват и много вужденци от големата

чуждестранна колония на баронхристовата железопътна компания. Създаден бил районен укрепен пункт. Въстаниците превзели гарата, опожарили станцията, избили турската охрана, разрушили стражевата кула на входа към Тракийската низина, пресекнали няколко моста и др. Загинали 14 белевци, а над 200 души била затворени, изживявали преследвания...

След хвърлянията разгром на народното въстание свещ. Михаил Радулов, да да спаси Белово от истребление и изтребление, се предава на турците. Разкаран от затвор на затвор, по сдължана в залани, жестоко измъчаван и тормозен, той като по чудо устоява и остава жив. Посреща с голяма радост и сълия на очи желаната свобода, посреща и братята руси освободители. Той е един от главните ръководители на създадената делегация, която посещава Одрин и на главнокомандващата, великият руски княз Н. Николаевич, искава горещата благодарност на българският народ. Той бил поканен да участва в комитета, който да организира присъединяването на Игитона Румелия към Княжество България през 1885 г., но отказал под предлог, че това дело се върши без знанието на братя Русия и че забравяме Македония, тъй щото още под времето на османското иго. Свещеник Михаил Радулов бил голям русофил и развел за славянско единство и солидарност. Когато през Първата световна война научил, че българци се бият срещу руси в Добруджа, силно му не издръжали и той ружнал. Не можал да понесе този тежък морален удар.

Георги ТРЕНДАФИЛОВ

ИЗ ЖИВОТА НА ЕПАРХИИТЕ

В полите на Балкана

(Пътепис)

Рано преди зори на 8 май т. г. автобусът понесе свещениците от Севлиевова духовна околия от града към Балкана за историческото село Кръвник, където тържествено бе отпразнувана 20-годишнината от възстановяването на Българската Патриаршия. Тяхта утри бе приключителна, и автобусът се носеше главно по асфалтираното шосе нагоре край бистрата Росица. Житното полега приличаха погосла, а малките поточета стлаха бързо-бързо надолу, за да догонят реката и си починат в струйлата ѝ сила. Красивата околина ни мамеше, я прохладата, навлязла през отворените прозорци на автобуса, галеше лицата ни. Шофьорът, млад и весел балканджия, държи умело волана и с усмивка по-среща шегите ни. С весели хора пътуването е истинско удоволствие.

Нусуетно пристигахме в с. Кръвник. Спираме на площада, на който се издигна величествен паметник от гранитен камък в чест на загиналите патриоти през време на Априлското въстание през 1876 година. Точно преди 97 години четата на дядо Филко, ваяно с чепините на Цвяко Достобанов, се би в Кръвничкия балкан срещу поробителите османци за свещената свобода на народа ни. Славна слобя на един велик народ, който не склоня глава пред поробителите, даде много жертви, проля много кръв, но се освободи...

Научили за нашето пристигане, любезните домакини ни посрещнаха с тържествен намобен зъх. Местният севорийски свещеник о. Или Неделков бе направил всичко да направи гостуването ни в неговата енория по-приятно. А той умее да даде израз на братската си любов към нас. Заговори ни и покани, Толкова много събрати, от цялата духовна околия. Отговори се бяха на неговата любезна покана дори и свещеници от по-далечни полски села. Те бяха дошли тук да вземат участие в радостното църковно тържество и да поддигнат чистия балкански въздух.

Храмът „Св. Николай“ се оказа малък да побере дошлите повече от тридесет свещеници и множеството богомолци, събрали се да вземат участие в общата молитва. Светата служба бе извършена в тържествено съслужение от няколко

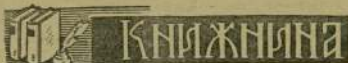
свещеници, а за възрастите поха сладкогласни певци — отци цела. Слово на тема: „Двадесет години Българска Патриаршия“ произнесе о. проф. Калачев. Той припомни величавата борба на българския народ за запазване на вярата и народността, за извоюване на свобода и независимост. В наши дни, на 10 май 1953 г., ця Българската православна църква бе възкръсното древнопатриаршеек достойнство. Получила своето пълно каноническо устройство, Българската Патриаршия бе мъдро ръководена 17 години от приспелостият Патриарх Кирил, а след неговата блажена кончина на дремлеросията Патриаршиески пресос, по еднодушно изразеният във клир и народ, бе възведен неиздръжаният наш Първосвещител Негово Светейшество Патриарх Максим.

На отслужения след си, литургия тържествен благодарствен мълбев бе произнесено многодетствие за Негово Светейшество Българският Патриарх Максим, за Негово Високопреосвещенство Великотърновския митрополит Стефан, за клира и народа.

Конференцията се проведе на открито, край сводете на храма на вътрешната поляна, от която дълбете маришът на пролетта. Зеллата трева беше истински гъбер, послан между пестрите тоу-чио цъфнали дървета в околността. От заснеженото било на Кадемлия идваше сладък полх. Прекрасната гледа на балканските ридове пленяваше погледа ни. Тези икчисти български уеси са защитавали шепата спартиаци от Кръвник през онези героични дни на славното Априлско въстание. Те жергуваха живота си, за да се радва днес потомството им на чия сацла свобода!

След братската грезеца, за която всички сърдечно благодариме на любезни домакини о. Неделков, ние с песен се разделихме и поехме обратния път за Севлиево. Зад нас остава безоснежния Кадемлия, величествен и горд като нашия труден народ!

Свещеник оном Николай СТАПКОВ

Преглед на „Журнал московской патриархий“

(Кл. 7-10 - 1972)

КНИЖКА 7. Много от материалите и илюстрациите в тази книжка са посветени на юбилейното празнуване 550-годишнина от намареното светие мощи на преподобни Сергей Радонезски. На външната страна на първата корица е дадена снимка на инок от светата обител „Живначална Троица“, който пази свещ пред замалваната на ново полагане в руския манастир „Св. вмч. Пантелеймон“ на Атон. Следва шестте отсечки за замалването тюрба на известния руски иконописец преп. Андрей Рублов — иконата Живоначална Троица, създадена, както свидетелствуват историческите извори, „в покаяну Преподобному Сергию Радонезскому, асея Росин чудотворцу“. В тази книжка е дадена и цетпа икона на преподобни Сергей Радонезски, симби от са. Троицния събор и едноименната Сергиева лавра, както и други илюстрации, отразяващи служения на Светейшия Патриарх Пимен и посещения на различни църковни чуждестранни делегации в СССР и др.

Официален отдел на тази книжка съмържа, определен на Са. Синод, патриархийски награди, съобщение за участие на Патриарх Пимен и други висши иереси на РПЦ на приема в Кремъл по случай гостуването в СССР на президента на САЩ Р. М. Никсън, както и за други участия на дипломатически приема. Тук е описано и пребиваването в Светския съюз на шведския сенатор Гун Олаве Дален, председател на Комисията на изследване по международните дела (КИМД) при ООН. Далена е и хроника на най-важните църковни събития в света през м. май.

В отдела „Церковна живина“ са дадени служенията на Светейшия Патриарх Пимен за месеците май и юни 1972 г., слодото на Патриарх Пимен в деня на първата годишнина от интронизацията — 3 юни 1972 г., както и описанието на прот. Николай Воробьев на Първата годишнина на патриаршеското служение на Светейшия Патриарх Пимен. След това е дадено описание на годишния акт в Московските духовни школи и произнесените там слова и речи от Светейшия Патриарх Пимен, от ректора на МДА Димитрий архиепископ Филарет и др. Тук е описано арчидякото в ДДА на проф. прот. Михаил Сперанский диплом за учена степен „Доктор на богословие“ за представителите от него трудове „Въведение в Новия Завет (историко-критически обзор)“ и „Посланията на ап. Павел (историко-екзегетически анализ)“.

Следват описанията на В. Русак (Дом Живоначалной Троицы) и на игумен Елагий (Смирнов) — „Братски молебни“ към юбилея по случай 550-годишнината от намареното са. мощи на преп. Сергей Радонезски. Преподавател от Олскаята духовна семинария И. Тихоновский описва пристигането на архимандрит Христом, новият представител на Александрийското църковно поворние в Олеса. Описан е кратко иконочиният живот в различни епархии на РПЦ и са дадени некролози и биографически данни за починали духовни и мирски църковни служители.

В отдела „Проповедь“ е поместено слово на Светейшия Патриарх Пимен, произнесено на 4 юни 1972 г., деня на чествуване Първата годишнина от интронизацията.

В отдела „В заштиту мира“ са поместени Заявлението на президента и генералния секретар на ХМК по случай подписването в Москва от генералния секретар на ЦК на КПСС Л. И. Брежнев и Президента на САЩ Р. Никсън съгласие, вие за ограничаване стратегическите въоръжения. Свещ. В. Нонивский под заглавие „Вперые в истории ХМК“ описва заседанието на Работния комитет на ХМК в Индия. Прот. П. Соколовский описва заседанието на Изпълкома на Стокхолмската конференция за Виетнам. Под заглавие „За мир в Европа“ се съобщава за състояния се на 11 май 1972 г. в Москва пленум на Светския комитет за европеизация безопаснои от 2 до 5 юни с. г. в Брюксел — Асамблеята на обществените сили за безопаснои и сътрудничество в Европа, като се упоменава и представителите на РПЦ в тези миротворни форуми.

В отдела „Из живина Православия“ свещ. А. Чудей пише хубава научна статия за духовния авторитет на преподобни Сергей Радонезски сред християнския свят и уживина. Да деня е и симла-ишнен изглед на Троице-Сергиевата лавра — на нейните крепостни стени, удължани многобройни обидна на несприятли и западни националнои богатство, създадено от иноката на преподобни Сергей.

В отдела „Екуменистически контакти“ са поместени: речите

на Светейшия Патриарх Пимен на приема в чест на делегацията на Съюза на Евангелските църкви в ГДР и на митр. Алексей на молебна в деня на откриването заседанието на президиума на КЕЦ, както и „Изповедание на вярата на Светейшия Египетски Патриарх Абуза Теофолд“ от проф. И. А. Заболотский; „Ежегодната конференция на икуменистическата работна група за информация в Европа“ от прот. П. Соколовский; „инокническото пътешествие по светите места на ранното християнство“ от проф. А. Остапов; „Епископ д-р Тибор Барта“ от прот. П. Соколовский. Назначения-дипломи-стратрици на унгарските православни епархии прот. Фери Берки неже за починалия на 11 февруари 1972 г. на 60-годишна възраст Егерски архиепископ д-р Пал Бераноси — един от известните дейци на Римокатолическата църква в Унгария.

В „Богословскии отдела“ са дадени кратко житие на преподобни Сергей Радонезски чудотворец (1319-1392), тропар и кондак (8 гд.) въ свещи. Следва научно-исследователската статия на иеронима Сергей Голубов (сега архиепископ), която представява съкратен вариант на една глава от кандидатската дисертация на автора, написана още в 1951 г. под заглавие „Икона Живоначалной Троицы“. Това е описание на геналната тюрба на значениями руски художник-иконописец преп. Андрей Рублов.

В отдела „Библиография“ П. У. под заглавие „Источното християнство на страниците на списание „Ориентали Христиана Периодика“ пише за Сиро-Яковитската църква.

КНИЖКА 8. И тази книжка е богато илюстрирана със снимки, отразяващи духовния и обществения живот на РПЦ и посещенията на Александрийския Патриарх Николай VI в Светския съюз и на Патриарх Пимен в Египет, както и момента от завършването на учебната година в МДА.

Официалният отдел започва със съобщение за починалата на Велиския Патриарх Атинагор и със съветодоволятелната телеграма, изпратена по този случай от Светейшия Патриарх Пимен до Халкидонския митрополит Мелитон и др.

Следват съобщения за избора на новия Предстелат на Константинополската църква — Негово Светейшество Патриарх Димитрий и за новия Предстелат на Грузинската православна църква — Светейшия и Блаженшия Католикос — Патриарх Давид, както и поздравителните телеграми до тези случаи. Описани са също и пребиваването на инокническата група от Украинския ексзархат на РПЦ в Канада, на делегацията на Съюза на Евангелските църкви на ГДР в Светския съюз, на Епископа-Президент на Епископалната църква в САЩ д-р Джон Хайнс в СССР и др.

В отдела „Церковна живина“ са поместени словата и речите на Светейшия Патриарх Пимен, произнесени при разни случаи по време на неговото посещение в Египет. Всички слова и речи са пропити от евангелския дух на любовта, правдата и доброто за цялото общество.

Преподавателот от ДДА свещ. Стефан Димша описва инокническото пътуване на делегацията на РПЦ в Египет, следва биографически очерк на Тужския и Белезкия митрополит Ювеналий, назначен за председател на Отдела за външните църковни отношения на Московската патриаршия. Следва описание на годишния акт в ДДА, на два магистърски диспута, на годишния акт в Олскаята дух. семинария и хроника на живота на епархиите в РПЦ.

В отдела „Проповедь“, е поместено Похвалното слово за преподобни Сергей, съставено от неговия ученик спешнописец Епифаний.

Това е един от най-ранните литературни паметници, който най-добре предава чистото на любов и благодарност, различие и преклонение на руските хора пред Радонезския игумен преподобни Сергей.

В отдела „В заштиту мира“ са поместени: Декларацията на решета на християните — участници в Асамблеята на обществените сили за безопаснои и сътрудничество в Европа, проведена от 2 до 5 юни 1972 г. в Брюксел, Изказването на Ленинградския и Новгородския митрополити на същата асамблея, комюнике на семинара на мира по въпросите на разоръжението, състоял се в Кладно, ЧССР от 13 до 15 юни 1972 г. и описание на траурната церемония в памет на жертвите от Флиппа, проведена в Мауглаузен на 14 май 1972 г.

В отдела „Из живина Православия“ са поместени: Посланието на Светейшия Патриарх Пимен до Поместния събор и на Грузинската православна църква във връзка с предостигни

избор на лов Предстоятел на ППЦ, речите на Талинска митрополит Алексий, произнесени по време на интродукцията на Светейния Католикос — Патриарх на цяла Грузия Давид V, кратка биография със снимка на Светейния и Благочестивия Католикос — Патриарх на цяла Грузия Давид V и некролог-биография на Негово Светейшество починалия Свети Патриарх Атанасий I.

В отдал „Екуменически контакти“ е описано Първото заседание в СССР на Президиума на Комференцията на Европейските църкви — от проф. Павел Соколовски. След това проф. Н. А. Заболотски пише за „Междувъзривният диалог в Европа“, а Виеският в Австрия епископ Герман за състояния се от 28 до 30 декември 1972 г. във Виена. Пасторски конгрес, на който присъствувал мирнин, свещеници и монаси от цяла Австрия и от чужбина. Този конгрес имал за цел да осветли и разясни общата тема: „Свобода — грех — изкупление“.

Богословският отдал на тази книжка съдържа статии: „Богословското съдържание на иконата „Св. Троица“ на преподобни Андрей Рубков“. Това е солидно научно-богословско изследване на църковната догма за Св. Троица от православна гледна точка, направено от проф. протоиерей А. Ветелев. Автор К. Логачев пише за научния труд на проф. И. Е. Екеев по история на славянската Библия.

В отдал „Библиография“ Е. Караманов пише за извазването на английския епископ „ЖМГП“ и дава рецензии за излезлите от печат „Празнични икони“, издадени на Московската патриаршия, М., 1979, 800 с. — 8 илюстрации, а К. Логачев прави преглед на Старобългарическия църковен календар за 1972 година.

КНИЖКА 9. Официалният отдал на тази книжка започва с определението на Св. Синод на РПЦ за освобождаване на проф. Откайков от длъжността секретар на Комисията за Св. Синод по въпросите на християнското единство и за назначаването на негово място проф. Николай Гуляев.

Под заглавие „Гости из-за рубежа“ са дадени съобщения за гостуващите в Свещенския съюз различни църковни делегации от чужбина. Съобщава се и за посещенията на свещеноокопник Григорий Гешев и староволярият протоиерей Димитър Бочев — архирейски заместници в Ботевград и Тетев, които влизат участие в обединителното състезание в Са Троица — Сергиятава даяра по случай 550-годишнината от намирането моните на преподобни Сергей Радонезски.

Отдалът Църковен живот съдържа съобщения за служебната на Светейния Патриарх Пимен през юли и юля 1972 г., словата и речите на Патриарх Пимен, произнесени по време на пребиваването на делегацията на РПЦ в Сирия и Ливан в началото на м. май 1972 г. След това преподавателят от ЛДА, свещ. Ст. Димитя, участвал в делегацията, описва поклонническото посещение на Предстоятеля на РПЦ в Антиохийския патриархат, Сирия и Ливан. Това описание е илюстрирано със снимки от разни срещи с видни върховни от др. държави и посетителите страни. Преподавателят от МДА свещ. Вадим Семенов пише за обединителните тържества в „Троица—Сергиятава даяра“. Автор А. Игнатиев пише за женския Помътички Успенски манастир (на средата на пътя между Финския залив и Чудското езеро), по случай 80 години от неговото основаване. Дадени са хубави снимки, илюстриращи външния пререкрас вид и църковния живот в този красив манастир. Следва описание под заглавие „Из жизни епархий“. Описан е църковният живот в Симферополската, Сумската, Талинска, Ташкентската, Черновтоветка и Ярославската епархии.

В проповедническия отдал е дадено Словото за Светото Преображение на Христа Бога наше, произнесено на плачината Табор от св. Анастасий Синаит (468). Архимандрит Синод (Новиков) пише за 550-годишнината от деня на прославата на преподобни Сергей Радонезски.

В отдал „В заштиту мира“ са поместени: Комюнито на заседаването на Междувъзривния секретариат на ХМК (21—23 юли 1972 г., Пиевля, ЧССР), обявлението за индо-пакитанското съглашение в Симла, отвореното писмо на ХМК до Президента на САЩ г-н Р. М. Никсън, следва посылка на ръководителите на ХМК до френските църковни дейци и послание на Световната асамблея на религиозните дейци за мир и справедливост в Индонезия.

В отдал „Из жизни Православия“ са описани тържествата на Грузинската православна църква по случай интродукцията на Светейния Католикос-Патриарх на цяла Грузия Давид V от ватр Владимирски и Суздальски епископ Николай. Прот. Димитрий Алинфин пише за замилитаризирането на предстоител на Българската църковно-патриархална православна църква в България, избран за Ленински митрополит в България.

В отдал „Екуменически контакти“ прот. Н. Кокля под заглавие „Братска екуменическа среща в Талина“ описва състоялата се на 28 юни 1972 г. в столицата на Свещенския Естониан — Талин, среща на епископите от Литеранската църква в Уганда а-р Золтан Калди и а-р Ерие Откайков и представителите на Естонската Евангелиско-Литеранска

църква, начело с главата на тази църква архиепископ Алфред Тооминг.

Авторът Александър Казем-Бек пише забележителен очерк за живота и дейността на починалия в края на 1968 г. известния християнски богослов, изкутник и митрополит Карл Барт, швейцарец по произход.

В „Богословският отдал“ са дадени в превод от гръцки език Третата и Четвъртата беседа на Св. И. Златоуст към повдигнатите и историко-библиографския очерк на В. М. Волков за Св. Троица — Сергиятава даяра в Московската духовна академия.

В отдал „Библиография“ авторът К. Л. Нишанов за Критическите изследвания на гръцкия текст на Новия Завет.

КНИЖКА 10. В началото на тази книжка се съобщава, че с уваж на Светейния Патриарх Пимен в знак на внимание и за усърдно църковно служене са награден:

Алма-Атинския и Казахстанския митрополит Писиф — с право да носи две панягии във връзка с 40-годишното му архирейско служене;

Псковския и Порховския архиепископ Иоан — със сан на митрополит, във връзка с 500-годишнината на Псковско-Печорския манастир;

Владимирския и Суздальски епископ Николай — с архиепископски сан;

Валенския и Баварския епископ Иринея — с архиепископски сан.

Следват определения на Св. Синод на РПЦ отговори на Светейния Патриарх Пимен на въпроси на представителите на белгичката телевизия, среща на редакторите на периодическите издания на Московската патриаршия и съобщения за гости от чужбина в Свещенския съюз — по църковно-изкуственския и митрополитския линии.

В отдал за църковен живот се съобщава за патриаршеските служения през август и септември 1972 г. Описано е наречението и хиротонията на архимандрит Анастасий (Кузнецов) за Валенския и Литовския епископ и е дадена речта на Светейния Патриарх Пимен по този случай. Авторът В. Шингазин пише по случай телемоцията ден на Светейния Патриарх Пимен, който се чествувала на 9 септември, в деня на св. Пимен Велики.

Следват словата и речите на Светейния Патриарх Пимен, произнесени по време на посещенията на делегацията на РПЦ в България и руския Св. Николаевски храм в София, в патриаршеската катедрала храм-паметник „Св. Александър Невски“, на времето у Светейния Патриарх Максим, в Рилския манастир и на времето даден от Предстоятеля на Комитета по въпросите на БПЦ и религиозните култови в НР България г-н Михаил Коюмков. Всички слова и речи на Светейния Патриарх Пимен са възгоржен на раз на възпяването християнска любов и дълбока, искрена и вечна дружба между руския и българския народи. Свещ. Ст. Димитя, преподавателя в ЛДА, дава подробно описание на посещенията на Предстоятеля на РПЦ в България, Прот. В. Шингазов описва посещенията на руската църковна делегация в Канада. Следва съобщение за началото на учебната година в Московските духовни училища от Б. Пушкар, преподавател в МДА и др.

Следват проповедите на прот. Ва. Еремиев — „В памет на прен. Пимен Велики“, на архимандрит Алексий (Миронович) „За свещенството“ (по св. Димитрий Ростовски); на прот. Сергей Горский „Божият виноград“; на архимандрит Атанасиев „В полова на прен. Сергей Радонезски“ и словото на преподобни Исак Сирия за молитвата.

В отдал „В заштиту мира“ дават-предра е поместено описание за заседаването на Богословската комисия на ХМК, състояло се от 12 до 14 септември 1972 г. в Москва, като са дадени правдивестните слова на Светейния Патриарх Пимен и на Ленинградския и Новгородски митрополит Николай, президент на ХМК, към участниците на това заседание, както и извадени от комюните. Туке е поместено и Посланието на ХМК към участниците в Утреското заседание на ЦК на ССЦК Токийското първене за мир и справедливост в Индонезия и съобщение за връчване на медала на Свещенския фонд за мира на Ярославския и Ростовския митрополит Иоан. Прот. Соколовски под заглавие „Религиозни дейци — за мира“ очерка съветовата асамблея в Токио.

В отдал „Из жизни Православия“ Григорий Скобей пише за кончатата на Константинопольския Патриарх Атанасий I.

В отдал „Екуменически контакти“ автор Григорий Скобей пише за новобразния генерален секретар на СССР д-р Филип Поттер. Следва описание за посещенията в СССР на Свещенския Съюз на Евангелиско-Литеранските църкви в ГДР. Дадени са хубави илюстрации от посещенията на Светейния Патриарх Пимен в България и др. Свещ. Павел Вергелс е чел лекция в ЛДА, като в този отдал е поместена в съкращение, под заглавие „Бъдещето отношение между Сирийската Ортодоксална църква и Индия и Руската православна църква“.

Богословският отдал на тази книжка започва със статията на проф. прот. Александър Ветелев — „Богословското съдържание на иконата „Св. Троица“ на прен. Андрей Руб-

дъво". Следва статията на свещ. Анастасий Просвирнин — „Из Житието на св. Григорий Палама“. Далеч е откъде от Житието на св. Григорий Палама, Тесалонийският епископ, за това, че на всички християни подобава непрестанно да се мислят.

В отдал „Библиография“ автор П. У. под заглавие „Източното християнство на страниците на списание „Ориента“ Християна Периодика“ пише за Сиро-Малабарската църква и за Египетската и Арменияската църкви.
Д-р Харитон ПОПОВ

Михаил Антонов Ковачев

(Вместо некролог)

Михаил Ковачев (Минчо Драгалевски) е роден в София на 20. VI. 1905 г. и почина на 3. XII. 1972 г. Той произлиза от родолюбиво старо българско семейство: бащата е от Шип, а майката от Прилеп. Семейството е живяло осем години в Петербург (сега Ленинград). Там децата са изучавали добре руски език. От тия години започва големата любов у Михаила Ковачев към руския език, руската литература и култура. След завършване на средно образование той следва във Военното училище, славянска филология при Софийския университет и завършва богословие. Още като студент пише стихове под псевдонима Михаил Несилов, в които ярко личи тугата на младия човек, който няма смелост да открие своите чувства на обичаното момиче. След като завършва висше образование, Ковачев постъпва на работа под ведомството на Църквата: става библиотекар на св. Синод и след това на Духовната академия, хонорарен преподавател на български език в Пловдивската духовна семинария при нейната евакуация в София, доброволен асистент по българска църковна история при Духовната академия и завършва службата си в Синодалното издателство. Бил е редовен сътрудник на много вестници, предимно в хумористичния им отдели в литературните страници. Сътрудничил е дълго време в „Църковен вестник“ и „Духовна култура“. През 1937 г. по случай 100 години от трагичната смърт на великия руски поет Ал. С. Пушкин Ковачев преведе в стихове известния му роман „Евгений Онегин“, като снабди превода с увод, об-

снители бележки и отбрани стари илюстрации. Този роман има на български език осем превода и между най-добрите е преводът на Ковачев. Това е оценено още на времето и Съветската делегация го отличил със специална награда. Неговите интереси са били освен към литературата, още и към историята. Занимавал се е дълго с историята на София и нейното околности. Плод на тия интереси са няколко статии и книгата „Драгалевският манастир „Св. Богородица“ и нейните старини“, 1940 г. След неколкократна командировка в Света гора, той написал тук две ценни книги: „Зограф. Изследвания и документи“, 1942 г.; „Български ктатори в Света гора — исторически очерци, изследвания и документи“, 1943 г.; „Българското монашество в Света гора“, 1967 г. Въз основа на открити от Ковачев документи покойният проф. Йордан Иванов смята, че преподавател отец Пансий е роден в Банско. Между последните му стихотворения заслужава да се отбележат Валадета за преподавник Пансий и тая за св. Софроний Врачански, печатани съответно в „Църковен вестник“ и „Духовна култура“.

На панихидата по случай 40 дни от неговата смърт била дошла много негови приятели и почитатели в лицата „Св. Неделя“. Нена ти думи да бъдат вместо надгробно слово за приятеля, нахождайки събеседник и човека, който беше за всички много добър, но не винаги можеше да бъде добър за себе си.

Проф. Ал. МИЛЕВ

ТЪЖЕН ПОМЕН

На 9 юни 1973 година се навършват 40 дни от смъртта на нашата скъпа съпруга, майка, сроднина и близка

ЕЛЕНА ПЕТКОВА МИНКОВА

на 44 години

от с. Орешак, Ловешки окръг

Тя остава за нас млада и непреживима и всеки нов ден не намалява, а усилва болката предизвикана от нейната ранна кончина.

Заради вярата ѝ, заради нейния прекресен и чист живот, заради примерното ѝ трудолюбие, заради изрядното ѝ отношение към всички, с които е живяла и работила, молим Всеподател Бог да ѝ приеме в Своите небесни селения и да ѝ даде с вечен блажен покой.

По този случай на 9 юни в Троянския манастир ще бъде отслужена заупокойна св. литургия, а в дома ѝ в с. Орешак панихида, на които всички, които пазят благ спомен за нея.

От опечалените

У НАС

Завърна се от Лондон проф. в. в. Тодор Събев, който с благословението на Негово Светейшество Българския Патриарх Максим и св. Синод на БПС, със стипендия от СССР — Женева, беше в седеммесечна командировка в Англия за изучаване на английски език, запознаване с църковно-акуменческата дейност в тази страна и събиране на църковно-исторически материали.

БЛАГОДАРНОСТ

На 1 април 1973 г. почина свещенооконом Недельчо Михалев Крайнев, роден на 4 октомври 1896 г. в с. Върбево, Смолянски окръг. През 1926 г. е бил ръкоположен за свещеник в с. Фотиново, Пещерска духовна околия, където след това в продължение на 44 години свещеностроително изрядно като всеотдаден, тих и скромен епирхийски свещеник.

Бог да го упокои в селенията Си и му изважда за живата вяра и всеправдиността му.

Благодарим на събратята му свещенослужители за дейното му съчувствие, участие в потребенето, което се извърши на 3 април в с. Фотиново и изданието от тях некролог. Благодарим на отец артериевския заместник за прочуването на слово и последните грижи към скъпия покойник. Благодарим и на всички, които ни наизаказва съболезнованията си устно, писмено и телеграфически.

От близките му

Цена 3 стотинки — годишен абонамент 2,50 лв.
сметка 111011 БНБ — Софийски граския влож
Синодално издателство — ул. „Св. София“ № 2 — София

Редактор доц. Георги П. Царев

Печатница „9-ти септември“ — София